

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : D1/1/Ç.D.-01/5 (Önaraştırma)

Karar Sayısı : 01-27/260-74

Karar Tarihi : 12.6.2001

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU

Üyeler : Dr. Kemal EROL, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER, Mustafa PARLAK, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rifki ÜNAL

B- RAPORTÖRLER: Çiğdem DEMİREL, Cengiz SOYSAL

C- ŞİKAYET EDEN: Ostim Sanayici ve İşadamları Derneği (OSİAD)
Uzay Çağı Cad. No:10-12 Ostim -Ankara

D- HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILAN: Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş.
Uzunkum No:7 67330 Kdz.Ereğli

E- DOSYA KONUSU : Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. (ERDEMİR)'in, Ereğli Sac Tüccarları Metal Nak. İnş. Tekstil Gıda San. ve Tic. A.Ş. (ESTAŞ) ile Cihan Maden ve Metal Ürünleri Ticaret Nakliyat Limited Şirketi (Cihan Metal)'ne yönelik ayrımcı uygulamaları nedeniyle hakim durumunu kötüye kullandığı iddiası.

F- İDDİALARIN ÖZETİ: OSİAD adına Metal Sektör Komitesi tarafından gönderilen şikayet dilekçesinde özetle;

- Erdemir'in, Estaş ve Cihan Metal firmalarına farklı satış şartları uyguladığı,
- Diğer firmalara 290\$/Ton birim fiyatla satılan 2 mm kalınlığındaki malzemenin Estaş firmasına 200 \$/Ton birim fiyatına satıldığı,
- Adı geçen firmalara ilan edilen indirim oranlarından daha fazla indirim uygulandığı,
- Diğer satış koşullarında da ayrımcılık yapıldığı,
- Erdemir'in müşterilerine uyguladığı satış şartları arasında farklı uygulamalar ve ayrıcalıklar bulunduğu

ileri sürülmektedir.

G- DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 28.2.2001 tarih, 928 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 17.4.2001 tarih, D1/1/Ç.D.-01/5 sayılı İlk İnceleme Raporu, 8.5.2001 tarih, 01-22 sayılı Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 ve 6 ncı maddelerinin ihlaline ilişkin bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1 inci maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca düzenlenen 7. 6.2001 tarih D1/2/Ç.D.-01/7 sayılı Önaraştırma Raporu 8.6.2001 tarih,

REK.0.05.00.00/50 sayılı Başkanlık önergesi ile 01-27 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: Raportörler; Erdemir'in, uyguladığı satış koşulları yoluyla Ereğli Sac Tüccarları Metal Nak. İnş. Tekstil Gıda San. ve Tic. A.Ş. ile Cihan Maden ve Metal Ürünleri Tic. Nak. Ltd. Şti.'ne 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (b) bendi çerçevesinde ayrımcılık yapmadığı, dolayısıyla 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi gereğince soruşturma açılmasına gerek olmadığı, sevkiyat primi verilmesi şeklinde gerçekleştirilen hedef indirim uygulamasının ise kriz dönemini aşmaya yönelik olarak geliştirilen bir strateji olduğu, bu nedenle hakim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilemeyeceği, ancak bu tür uygulamaların süreklilik arz etmesi halinde rakiplerin ilgili pazardaki faaliyetlerini zorlaştırıcı bir nitelik taşıyabileceğinden Erdemir'in birer yıllık periyodlarla indirim sistemlerine yönelik satış stratejileri hakkında Kurum'a bilgi vermesinin yerinde olacağı düşüncesini bildirmişlerdir.

İ- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

1. İlgili Pazar

1.1. Ürün Pazarı: Demir-çelik üretimi, uzun ürünler ve yassı ürünler olmak üzere ikiye ayrılmakta olup, bu iki grup arasında arz veya talep yönünden bir ikame bulunmamaktadır. Şikayet konusu, yassı çelik ürünleri alanında üretim faaliyeti gösteren Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş.'in (Erdemir) müşterilerine uyguladığı satış şartlarına ilişkindir. Yassı çelik ürünleri, dört ana ürün grubu altında incelenebilir. Bu gruplar; (Levha), (Sıcak Haddelenmiş Ürünler), (Soğuk Haddelenmiş Ürünler) ve (Teneke) şeklinde sıralanmaktadır.

Yassı çelik ürünlerinin üretiminde kullanılan ilk yarı ürün slab olarak adlandırılmaktadır. Çelikhanede elde edilen sıvı çelik, doğrudan sürekli dökümler vasıtasıyla slab haline dönüştürülmektedir. Yassı çelik ürünlerinin üretim sürecinde slabların kullanıldığı ilk tesisler, sıcak şerit haddehaneleri ve levha haddehaneleridir. Soğuk çekme sac üretim haddehanelerinde başlangıç malzemesi olarak sıcak haddelenmiş rulo yassı çeliğin kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, sadece soğuk haddehane tesislerine sahip olan Borçelik, üretim için gerekli yarı ürün olan sıcak ruloları kısmen Erdemir'den almakta, kısmen de ithal etmektedir. Teneke ürünleri ise, soğuk haddelenmiş ürünlere elektrolitik işlem ve kalay kaplama uygulanmasıyla üretilmektedir.

Belirtilen alt pazarlar kullanım alanları ve fiyatları açısından incelendiğinde, talep yönünden birbirleriyle ikamelerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bunun da ötesinde, bu ürün gruplarının kendi içlerinde de kullanım alanları ve standartları itibarıyla alt ürün gruplarına ayrıldıkları görülmektedir. Örneğin, sıcak haddelenmiş ürünlerde yüz civarında kalite standardına göre ayrıştırılmış ürün grubu bulunmakta ve bu ürün grupları da farklı müşteri kitlelerine hitap etmektedir. Bununla birlikte, yassı çelik ürünlerinin üretim teknolojileri incelendiğinde; levha, sıcak haddelenmiş ürünler, soğuk haddelenmiş ürünler ve tenekenin birbirlerinden ayrı üretim hatlarına sahip olmalarından dolayı yüksek seviyede bir arz ikamesinin bulunmadığı, daha alt ürün grupları için ise üretimin talebe göre kolayca ayarlanabilecek olmasından dolayı oldukça yüksek seviyede bir arz ikamesinin bulunduğu görülmektedir. Bu

nedenlerden ötürü; levha, sıcak haddelenmiş ürünler, soğuk haddelenmiş ürünler ve teneke pazarları ayrı ilgili ürün pazarları olarak belirlenmiştir.

1.2. Coğrafi Pazar: Yassı çelik ürünlerine ilişkin sektörün büyük bir bölümünün ithalat ve ihracata konu olduğu ve pazarın global özellikler içerdiği dikkate alındığında, ilgili coğrafi pazar Türkiye Cumhuriyeti sınırları olarak kabul edilmiştir.

2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

Yassı çelik ürünleri tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de dayanıklı tüketim malları ve yatırım malları endüstrilerinin ana girdisi durumundadır. Bu nedenle, bir ülkenin yassı çelik tüketim düzeyi, o ülkedeki refahın ve gelişmişliğin en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Türkiye'nin uzun ürün üretimi iç tüketimin yaklaşık iki katı iken, yassı ürün üretimi iç tüketimin yarısı civarındadır. Uzun ürünlerdeki ürün fazlası ihracat ile eritmeye, yassı ürünlerdeki talep fazlası ise ithal yoluyla karşılanmaya çalışılmaktadır.

Türkiye'nin en büyük demir çelik kuruluşu ve tek entegre yassı çelik üreticisi olan Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. 1965 yılında üretime başlamıştır. Ülkemizde yassı çelik ürünlerinin ana gruplar bazında üretimi sadece Erdemir tarafında gerçekleştiriliyor olmakla birlikte, Borusan A.Ş.'ye bağlı olan Borçelik de 1994 yılından beri soğuk haddelenmiş ürünler üretimini gerçekleştirmektedir. Erdemir ve Borçelik'in ortaklık yapıları şu şekildedir:

Firma Adı	Hissedar	Pay Oranı (%)
ERDEMİR	ÖİB	46,12
	T. Halk Bankası	0,37
	T. Kalkınma Bankası	3,54
	Erdemir Portföyü	2,90
	Erdemir Mens. Yard. San. Vakfı	3,9
	Diğer	43,68
BORÇELİK	Borusan	61,18
	IFC	16,28
	SOLLAC	12,54
	Erdemir	10,00

Borçelik'in hissedarları arasında %10 ile Erdemir de bulunmakla birlikte, Borçelik'in 9 üyeden oluşan yönetim kurulunun ancak iki üyesinin Erdemir tarafından atandığı saptanmıştır.

Bir teşebbüsün hakim durumun kötüye kullanılmasıyla ilgili 4054 sayılı Kanun'un 6 ncı maddesini ihlal edip etmediğine dair bir değerlendirmede ele alınması gereken iki ana unsur; hakim durum ve kötüye kullanma kavramlarıdır.

2.1. Erdemir'in Hakim Durumuna İlişkin Değerlendirme

Bir teşebbüsün hakim durumunun saptanması aşamasında yapılan değerlendirmede pazardaki yoğunlaşma oranları, pazara giriş koşulları, ürün farklılaşması gibi pazar yapısına ilişkin özellikler ile dikey bütünlük, teknolojik

üstünlük, kullanılmayan kapasite veya indirim sistemleri gibi teşebbüsün davranış ve performansına ilişkin kriterler ön plana çıkmaktadır.

Yassı çelik ürünlerinin üretiminde, üretimin cinsine ve miktarına bağlı olarak çeşitli haddehaneler kullanılmaktadır. Yarı-entegre olarak tanımlanabilecek olan üretim sistemi; demir cevheri ve maden kömüründen başlayarak yüksek fırın, bazik oksijen konvertörü ve haddehaneden oluşmaktadır. Sadece soğuk haddehane tesislerinden oluşan Borçelik ise, gerekli yarı ürünleri sıcak rulo olarak kısmen Erdemir'den, kısmen de ithal yoluyla temin etmektedir. Erdemir ve Borçelik'in 1998 yılı itibarıyla sahip oldukları üretim kapasiteleri şu şekildedir:

Erdemir ve Borçelik'in üretim kapasiteleri ve kapasite kullanım oranları

Firma Adı	Üretim Konusu	Kapasite	K.K.O. (%)
ERDEMİR	Levha	350.000	98,71
	Sıcak Haddelenmiş Ürün	1.468.000	96,03
	Soğuk Haddelenmiş Ürün	1.371.000	65,55
	Teneke	100.000	79,68
BORÇELİK	Soğuk Haddelenmiş Ürün	415.000	86,00

Dosya mevcudu bilgi ve belgelerden, 1998 yılı itibarıyla ürün ithal ve ihrac miktarlarıyla, Erdemir ve Borçelik'in üretim miktarları ve Erdemir'in yurt içi tüketimindeki tahmini pazar payının aşağıdaki tabloda belirtildiği şekliyle olduğu öte yandan, Erdemir'in 2000 yılına ait Erdemir pazar paylarının ise; tenekede %....., soğuk ürünlerde %....., sıcak ürünlerde ise %..... şeklinde olduğu anlaşılmaktadır.

Erdemir'in pazar payları (1998)

(Bin Ton)

Ürün Adı	Erdemir Üretimi	Borçelik Üretimi	İthalat Miktarı	İhracat Miktarı	Erdemir'e Ait Pazar Payı (%)
Levhalar	345,5	-	386	11,5	46,4
Sıcak Had. Ür.	1.409,8	-	1.622	152,7	43,7
Soğuk Had. Ür.	898,6	357,1	697	378,3	33,1
Teneke	79,7	-	139	0,3	36,4

Söz konusu tablodan da görüldüğü üzere, Erdemir'in Türkiye'de üretim yapan rakibi olarak sadece soğuk haddelenmiş ürünler pazarında Borçelik bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle Erdemir'in, sahip olduğu limandan üretim tesislerine kadar entegre olmuş yapısıyla Türkiye pazarı için bir üretim tekeli olduğu ve rakibinin de ithal ürünlerden oluştuğu ortadadır. Bu noktada çelik sektörünün global özellikler taşıdığı gözönünde bulundurulmalıdır. 1995-1998 döneminde yassı çelik ürün ithalinde miktar ve değer yönünden ciddi bir artışın olduğu görülmektedir. En büyük artışlar levha ve sıcak hadde ürünlerinde gerçekleşmiştir. İthalattaki bu büyük artışın kaynağının ise BDT ülkelerinin oluşturduğu, Avrupa Birliği ülkelerinden yapılan ithalatta ise azalmanın meydana geldiği, aynı dönemde, yassı ürün ihracatındaki teşviklerin AB/AKÇT Anlaşması uyarınca sıfırlandığı görülmektedir.

Yassı çelik sektörü ürün ithalatı

(bin ton)

Ürün	1996	1997	1998
Levha	191	353	386
Sıcak Had. Ürün	1083	1334	1622
Soğuk Had. Ürün	620	872	697
Teneke	126	131	139

Ulusal pazarlarındaki çelik talebinin azalmasıyla dünyanın önde gelen ihracatçıları haline gelen Rusya ve Ukrayna'nın, global çelik ticareti üzerinde olumsuz etkileri olduğu; Rusya ve Ukrayna'daki çelik üretiminin, pazarlama stratejileri ya da iktisadi temellere dayanmayan, kar amacından çok üretimi devam ettirme amacı güden bir yapıda olmasından dolayı dünya çelik ticaretindeki dengeleri etkilediği anlaşılmaktadır.

Dünya çelik sektöründe dönemsel krizlerin sürekli yaşandığı ve "ölüm spirali" adı verilen fiyat dalgalanmalarının söz konusu olduğu bilinmektedir. Demir çelik sektöründe periyodik olarak her 5-6 yılda bir yaşanan krizin, 1998 yılında global krizle aynı döneme rastlaması, sektördeki olumsuz etkileri artırmıştır. Söz konusu büyük krizlerin yanında, değişik dönemlerde görülen fiyat dalgalanmaları da pazarı etkilemektedir. Son olarak 2000 yılının Haziran ayında başlayan durgunluğun sonucunda çelik fiyatları hızla düşmeye başlamıştır. 2000 yılının Haziran ve Kasım ayları arasındaki fiyat değişimlerine bakıldığında; sıcak haddelenmiş ruloda BDT menşeli ürünlerin fiyatının 230-280 \$/ton'dan 170-180 \$/ton'a, AB menşeli ürünlerin fiyatlarının ise 330-340 \$/ton'dan 190-220 \$/ton'a düştüğü gözlenmiştir. Soğuk haddelenmiş ürünlerde de durum buna benzer şekildedir. Dosyadaki bilgilerde yer alan Erdemir'in yazılı açıklamasında, *hem Tarife Kontenjanı Uygulaması kapsamında, hem de Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış ülkelerden yapılan gümrük muafiyetli ithalatın artması sonucunda siparişlerin büyük ölçüde etkilendiği ve stokların hızla yükseldiği, Haziran ayı sonu itibarı ile bin ton olan eldeki sipariş miktarının %61 oranında azalarak Kasım ayı sonunda bin ton seviyesine indiği, aynı dönemdeki toplam stokların da bin tondan %45 oranında bir artışla bin ton seviyesine yükseldiği* ifade edilmiştir.

Üretim tekeli olmasına karşın yüksek seviyedeki bir global rekabet ortamında faaliyetlerini sürdüren Erdemir'in Türkiye pazarındaki hakim konumuna ilişkin değerlendirmelerde dikkate alınması gereken bir diğer konunun da, Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik krizdir. Her ne kadar dönemsel bir olay olarak kabul edilebilirse de, söz konusu kriz ile Türkiye pazarındaki talebin azaldığı ve müşterilerin ödeme zorluğu içine girdikleri görülmektedir. Bu konuyla ilgili olarak dosya mevcudundaki bilgilerde yer alan Erdemir'in yazılı açıklamasında, *Kasım ayında iyice belirginleşen ekonomik krizin etkisi ile nakit akışının büsbütün bozulduğu, Haziran ayı sonunda milyon \$ olan nakit mevcudunun Kasım ayı sonunda milyon \$'a düştüğü* ifade edilmiştir. Bu gelişmeler sonrasında Erdemir'in faaliyetlerini ihracata yönelik yoğunlaştırdığı anlaşılmıştır.

Her ne kadar global rekabete açık bir sektör olsa da, Erdemir'in Türkiye pazarında oldukça güçlü bir konumu olduğu açıktır. Özellikle soğuk haddelenmiş ürün müşterisi olan otomotiv ve beyaz eşya sanayicilerinin kaliteli ürüne önem vermesi ve Erdemir'in sahip olduğu soğuk haddelenme tesislerinin dünyanın en son teknolojisine

sahip olması dikkate alındığında, Erdemir'in pazar gücü ortaya çıkmaktadır. Rusya ve Ukrayna ürünleri düşük fiyatlarıyla tehdit unsuru olsa da, kalite yönünden alt seviyede olmaları rekabet güçlerini azaltmaktadır. Tarife Kontenjanı gibi gümrük vergisiz yassı çelik ithalat miktarının belirlendiği uygulamalar da ithalatın önündeki kısıtlayıcı unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin, 2000 yılına ilişkin Tarife Kontenjanı kapsamında ürün ithalatları sıcak ürünlerde 800.000 ton, soğuk ürünlerde ise 200.000 ton olarak belirlenmiştir. Ayrıca, sürekli değişik krizlere maruz kalmakla birlikte, bu kriz ortamlarından ihracata dönüş yapabilme gücünü kullanarak, fazla etkilenmeden başarıyla çıkması da, Erdemir'in pazar gücünü yansıtmaktadır. Tüm bu verilerin ışığında, Erdemir'in hakim durumda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2. Hakim Durumun Kötüye Kullanılması

OSİAD şikayet dilekçesinde, Erdemir'in, ürünlerini tüketen firmalara 290\$/ton birim fiyatla sattığı malzemeyi Estaş firmasına 200 \$/ton birim fiyatıyla sattığını, indirim oranlarının çok yüksek tutulduğunu, teminat mektuplarının ve malzeme teslim vadelerinin zamanında yerine getirilip getirilmediği konusunda kuşklarının olduğunu, imal edilen siparişlerinin mal bedellerinin 15 gün içinde ödenmemesi halinde peşinatların irad kaydedildiği, ancak bu uygulamanın Estaş'a yapılmadığını ve 2000 yılı Temmuz ayından beri depo kirası ödemediklerini ifade ederek, Erdemir'in Estaş ve Cihan metal firmasına tanıdığı satış şartları nedeniyle ayrımcılık yaptığını iddia etmektedir.

4054 sayılı Kanun'un "Hakim Durumun Kötüye Kullanılması" başlıklı 6. maddesinde; "Bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hakim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması hukuka aykırı ve yasaktır" denilerek, (b) bendinde; "eşit durumdaki alıcılara aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürerek, doğrudan veya dolaylı olarak ayrımcılık yapılması" kötüye kullanma hali olarak sayılmıştır. Söz konusu iddiaların incelenmesine geçilmeden önce Erdemir'in genel satış şartları hakkında bilgi verilmesi gerekmektedir.

2.1. Erdemir'in Genel Satış Şartları

Erdemir, Ankara, İstanbul, İzmir, Kdz. Ereğli, Bursa ve Adana olmak üzere 6 bölge müdürlüğü aracılığıyla satım faaliyetlerini yürütmektedir. Sipariş talebinin kabulü müşterinin bağlı olduğu bölge tarafından yapılmaktadır. Müşteri, Erdemir'ce tayin ve tebliğ veya ilan edilen talep teminatını, Erdemir'in banka hesaplarından birine veya Erdemir veznesine yatırdığını belgeleyen iki adet makbuzu bölge müdürlüğüne ibraz etmek zorundadır. Müşterinin taahhüdünü yerine getirmemesi halinde yatırdığı bu teminat irat olarak kaydedilmektedir. Erdemir, talebin kabul edildiğini, talep tarihinden itibaren en geç 30 gün içerisinde müşteriye bildirmekte, 15 gün içerisinde bir itirazda bulunulmadığı takdirde Erdemir'ce belirlenen satış şartları yürürlüğe girmektedir. Üretimi tamamlanan siparişler için müşteriye hazır bildiriminde bulunulmakta ve mal bedelinin ödenilmesi istenilmektedir. Son ödeme tarihine kadar ödeme yapılmaması durumunda, müşteriye bölge satış müdürünün kararı ile beş işgününe kadar ardiyesiz süre, verilen bu ardiyesiz süre içerisinde de ödeme yapılamaması halinde, 8 iş günlük ardiyeli ek bir süre verilebilmektedir. Bu ardiyeli ek süreye rağmen mal bedelinin ödenmemesi halinde sipariş iptal edilerek,

sipariş teminatı irat kaydedilmektedir. Ancak müşterinin makul bir ödeme planı ile müracaat etmesi halinde, bakiye mal bedeli üzerinden cari bono erteleme faizi peşin alınmak kaydıyla, bu sürenin ardiyeli süre bitim tarihinden itibaren en çok iki aya kadar uzatılması hususunda genel müdürlük yetkili olmaktadır. Müşteri sipariş mallarını Erdemir'ce düzenlenen yükleme bülteni tarihini izleyen 10 işgünü içinde teslim almakla yükümlü olup, alınmayan mallara ardiye masrafı uygulanmaktadır.

Şirkette, dönem siparişleri (US), ara siparişleri (AS) ve sözleşmeli siparişlerden (MS) oluşan, üretilmeden önce müşterisi belli olan üretilmek üzere alınan siparişler ile fazla malzeme siparişleri (FM) ve serbest stok siparişlerinden (SS) oluşan, çeşitli nedenlerle stokta biriken ürünlerin satışı için alınan stok siparişleri türlerinin uygulanmakta olduğu, müşterinin sipariş türüne göre farklı satış koşulları uygulandığı, özellikle büyük miktarda alımların yapıldığı sözleşmeli siparişlerde müşterilerle varılan anlaşma sonucuna göre satış koşulları oluşturulduğu anlaşılmıştır.

Bu ayırımın yanı sıra Erdemir'in satış koşullarındaki farklılıkların temelinde yatan diğer nedenleri belirleyebilmek amacıyla 2000 yılı Haziran ayında yoğunlaşan dünya demir çelik sektöründeki kriz ve akabinde gelen ulusal krizin etkisiyle Erdemir'in, satışlarında uyguladığı genel koşulları değiştirdiği; büyük alım yapan firmalara uyguladığı miktar indirimlerini daha da artırdığı, fiyatlarını düşürdüğü, vade tarihleri, finansman masrafı, peşin ödemelerde uygulanan indirim oranı, vadiyesiz ek süre verilmesi, sevkiyat primi ödenmesi gibi satış koşullarında kolaylıklar sağladığı görülmüştür. Ayrıca sipariş sistemlerindeki farklılık nedeniyle dönem siparişi veren müşterileri ile sözleşmeli sipariş veya stok siparişi veren müşterilerinin eşit konumda olmadıkları ve büyük miktarlarda alım yapan müşterilerle küçük miktarlarda alım yapanların da aynı konumda bulunmadıkları anlaşılmıştır. Bu uygulamaların yanısıra şikayet konusu Estaş ve Cihan Metal firmalarına ilişkin eylemlerin her bir teşebbüs bazında incelenmesi gerekmektedir.

2.2.Cihan Maden ve Metal Ürünleri Tic. Nakliyat Ltd. Şti. (Cihan Metal)

Dosya mevcudu bilgi ve belgelerden; yassı ürün pazarında 2000 yılı Haziran ayında başlayan durgunluğun, yılın ikinci yarısında giderek arttığı ve yassı çelik fiyatlarının hızla düşmeye başladığı, gümrük muafiyetli ithalatın arttığı, dolayısıyla Erdemir'in sipariş durumunun büyük ölçüde etkilendiği ve stoklarının hızla yükselmeye başladığı, bu olumsuz şartlar altında BDT'den büyük miktarlarda ithalat yapan Cihan Metal'in, tamamına yakın kısmı standart dışı ebatlardan oluşan ve stoklarda bekleyen 63.600 ton ürün için talepte bulunduğu, 35.000 tonu sıcak ve 10.600 ton'u soğuk haddelenmiş ürün olmak üzere toplam 45.600 ton'u 1. kalite; 11 ton'u sıcak ve 7000 ton'u soğuk olmak üzere toplam 18.000 ton'u 2. kalite stok ürünü içeren söz konusu satışın 30.11.2000 tarihinde gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Ayrıca,

1- Sıcak haddelenmiş ürünlerde 1. kalite için 205\$/ton, 2. kalite için 195\$/ton; soğuk haddelenmiş ürünlerde 1. kalite için 305 \$/ton 2. kalite için 275 \$/ton fiyat uygulandığı,

2- %15 peşinat + %17 KDV peşin alındığı, bakiye borç için \$ olarak 6 ay vadeli tek senet düzenlendiği,

3- Firmalardan talep teminatı olarak toplam mal bedelinin %5'i kadar banka teminat mektubu alındığı,

4- Erdemir'in, ekonomik şartların giderek kötüleşmesi ve mevcut şartlarla satış imkanlarının iyice azalması nedeniyle, 2. kalite stok fiyatları önce 23.1.2001 tarihinde, daha sonra 26.3.2001 tarihinde iki kez indirdiği, 23.1.2001 tarihinde yapılan indirimle liste fiyatlarının, firmaya uygulanan fiyatların altına düştüğü ve stoklarının azaltılmasını teminen Cihan Metal'e yapılan bu satıştan sonra, talepte bulunan diğer müşterilerine de aynı şartlarla stoktan malzeme satışına devam edildiği

anlaşılmıştır.

Dosyadaki bilgilerde, konuya ilişkin olarak Raportörlerce Genel Müdürlük nezdinde yapılan incelemede, yukarıda açıklanan bilgileri teyit eder şekilde, söz konusu şirkete stoklarda bulunan 1. ve 2. kalite ürünlerin satışının onaylandığına ve ek malzeme alımına ilişkin yazılar ile 5.000.000 \$'lık banka teminat mektubunun tesbit edildiği görülmektedir. Söz konusu şirkete yapılan stok satışlarının diğer satışlardan niteliği gereği farklı olması, yapılan alımın büyük miktarlarda gerçekleşmesi ve kriz döneminde ortaya çıkan stok fazlasını eritme ve nakit ihtiyacını karşılama yönünden ayrı bir öneme sahip olması hususları dikkate alındığında, bahse konu alım koşullarının normal alımlara ilişkin koşullardan farklılıklar taşımasının mümkün olduğunu göstermektedir.

4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (b) bendinde yer alan ayrımcılık eyleminin, ancak eşit durumdaki alıcılara aynı eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürülmesi halinde kötüye kullanma olacağı hususu gözönüne alındığında, stok satışları yapılan Cihan Metal firmasının, yukarıda yer verilen satış koşullarındaki farklılıklar nedeniyle, küçük miktarlarda sipariş alımları yapan firmalarla eşit konumda olmadığı, hatta Estaş gibi büyük miktarlarda sipariş alımları yapan firmalarla da eşit konumda bulunmadığı ortadadır.

Bu çerçevede, eşit konumda olarak değerlendirilen ve stok alımları yapan diğer firmalara (N..... Ltd.Şti. ile E... Ltd. Şti.) uygulanan koşullara bakıldığında; stok mamullerinin benzer koşullarla satıldığı dolayısıyla stok mamulleri için oluşturulan farklı satış koşullarının ayrımcılık yapılmadan uygulandığı görülmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında, Erdemir'in Cihan Maden ve Metal Ürünleri Tic. Nak. Ltd. Şti.'ne 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (b) bendi çerçevesinde ayrımcılık yapmadığı, kriz döneminde stoklarını eritmek amacıyla daha avantajlı koşullarla satış yoluna gittiği sonucuna ulaşılmaktadır.

2.3. Ereğli Sac Tüccarları Metal Nak. İnş. Tekstil Gıda San. ve Tic. A.Ş. (ESTAŞ)

Erdemir'in söz konusu şirkete yönelik ayrımcılık iddialarının değerlendirilmesi bakımından dosya mevcudunda yer alan ve yönetim kuruluna sunularak aynen kabul edilen 5.5.2000 tarihli yazının içeriğine bakılması gerekmektedir. Bahsi geçen yazıda;

" 1999 yılı piyasa koşullarında zor durumda kalan Ereğli Tüccarına tonaj indiriminden faydalanmaları için birleşerek şirket kurmaları teşvik edildi.

Şirket kurma çalışmaları 1999 yılı sonuna kadar sürdü. Kdz. Ereğli de faaliyet gösteren 46 kurucu sac tüccarının biraraya gelmesiyle oluşan Ereğli Sac Tüccarları Metal Nak. İnş. Tekstil Gıda San. ve Tic. A.Ş. 30.12.1999 tarihinde 2000 yılı II. Üç aylık sipariş dönemi için 70.000 ton sıcak, 30.000 ton soğuk olmak üzere toplam 100.000 ton sipariş talebinde bulunuldu. Ancak yeni sipariş kabul sistemi oluşturma çalışmalarından ötürü sipariş bağlanamadı.

Bu arada fiyatların yükselmesi nedeniyle sürekli indirim talepleriyle gelmeleri ve taleplerinin kabul edilmeyişi işi sürekli uzattı.

En son belirli bir noktaya gelinerek 50.000 ton sıcak ve 20.000 ton soğuk üzerinde anlaşılarak ABD doları olarak yatıracakları teminat miktarı hazırlama aşamasında, soğuk mamullerimize 20 \$/ton zam yapıldı.

Faillen teminatı yatırılarak sipariş oluşmamasına rağmen, şifai olarak kabul edilmiş olması nedeniyle talep edilen 2000 yılı III.dönemi için (Temmuz-Ağustos-Eylül) ekte detayı verilen 50.000 ton sıcak, 20.000 ton soğuk mamulü aşağıda belirtilen şartlar dahilinde sipariş açılması hususunu tasviplerinize arz ederim.

- 50.000 ton sıcak mamul için cari satış fiyatlarımızın esas alınması (330 \$/ton sıcak mamul baz fiyatı)
- 20.000 ton soğuk mamul için 20 \$/ton fiyat artışının yarısı veya başka bir deyişle 420\$/ton soğuk mamul baz fiyatının esas alınması
- Yürürlükte olan sıcak mamuller için %8, soğuk mamuller için %5 tonaj indirimi uygulanması.
- Sıcak mamul baz fiyatı 330\$/ton, soğuk mamul baz fiyatı 420 \$/ton üzerinden %2.5 oranında sipariş teminatı alınması.
- Cari fiyat listesinde yer alan her türlü ekstranın yarısının uygulanması.
- Peşin ödemelerde %3 indirim yapılması.
- Tonaj indirim oranı ve peşin ödeme indirim oranlarında artış olması halinde farkların aynen yansıtılması.
- Fiyatların artması halinde siparişlerin etkilenmemesi, indirim olması halinde farkın bakiye siparişlere uygulanması.
- İstendiğinde imalat fazlası stoklardan alınacak malzemelerin sipariş şartlarında verilmesi ve sipariş tonajından mahsup edilmesi.
- Belirtilmeyen hususlarda Erdemir Satış Genel Şartlarının geçerli olması"

ifadeleri yer almaktadır. Erdemir'in yeni bir sipariş sistemine geçmiş olduğu, ilgili yazıda belirtilen siparişin bağlanamamasına ilişkin gerekçeyi teyit eder niteliktedir. Anlaşmaya varılan 70.000 ton siparişin teminatı ise dolar bazında 12.5.2000 ve 25.5.2000 tarihlerinde yatırılmıştır. Ancak, söz konusu ürünlerin 2000 yılında vadelerinde çekilemediğinden, 2001 yılında da anlaşma miktarlarının çekilmesine devam edildiği ve söz konusu şirketin 2001 yılı için sipariş taleplerinin de kabul edilmediği dosyadaki bilgilerden anlaşılmaktadır.

Öte yandan, Estaş'ın halen belirtilen 70.000 ton ürünün geri kalanı ile stokta kalan malzemelerin alımını ve 21.5.2001 tarihi itibarıyla ton sevkiyat yaptığı,

bunun yanı sıra aynı dönemde B...'ın, Ç... Boru'nun ve T.. Metal'in ise ton sevkiyat gerçekleştirdiği görülmektedir.

Estaş'la eşit konumda olarak kabul edilen diğer bir ifadeyle büyük miktarlarda alım yaptığı ifade edilen müşteriler şunlardır; (B... Sanayi Ticaret A.Ş.), (B... A.Ş.), (Ç... San ve Ltd.Şti.), (Ç....A.Ş.), (Y.... A.Ş.), (J... San. ve Tic. A.Ş.), (T... San. Tic. Ltd. Şti.), (E... Tic A.Ş.), (R... A.Ş.), (M... T.A.Ş.), (T.C. İ... B... Belediyesi), (Ü... San. A.Ş.) ve (B... San. ve Tic A.Ş.).

Erdemir tarafından satış koşullarında sağlanan kolaylıkların sadece yukarıda sıralanan müşterilere tanınmadığı, kriz nedeniyle talepte bulunan tüm müşterilere benzer avantajların sağlandığı görülmüştür. Bu çerçevede, Estaş'a uygulanan satış koşullarının diğer müşterilere de uygulanıp uygulanmadığına ilişkin değerlendirmeyi dosya mevcudunda yer alan bilgi ve belgeler doğrultusunda her bir koşul bazında yapmak gerekmektedir.

- *Satış fiyatı, fiyat artışı uygulamaları;*

Sıcak mamul için önerilen fiyatın (330 \$/ton) fiyat listesindeki baz fiyat olduğu ancak soğuk mamul için fiyat artışının yarısının uygulandığı, fiyatların artması halinde siparişlerin etkilenmemesi, indirim olması halinde farkın bakiye siparişlere uygulanması yönünde bir koşulun bulunduğu, aynı uygulamanın Jantaş A.Ş.'ye bir ay önceki fiyat listesindeki fiyatın uygulanması, E... San. A.Ş.'ye fiyatlarda yapılacak değişikliklerin siparişlere yansıtılmaması, S... San. ve Tic. A.Ş., U... San. ve Tic A.Ş. ile F... Metal San. ve Tic. A.Ş.'ye Erdemir'in uygulayacağı zamlı ve indirimli fiyatların %50 nispetinde fiyatlara yansıtılması, Tezcan A.Ş.'ye ise fiyat listesindeki fiyatlardan %20 indirim uygulanması ve ödeme gücündeki bazı müşterilerinin talep ettiği satış fiyatının uygun görülmesi şeklinde yapıldığı belirlenmiştir.

- *Tonaj indirimi, peşin ödeme indirimi, ekstraların uygulanması;*

Sıcak mamuller için %8, soğuk mamuller için %5 olarak yapılan indirim yürürlükte olan indirimler olduğu, peşin ödemelerde %3 indirim yapılmasına ilişkin koşulun genel olarak tüm müşterilere uygulanan bir koşul olduğu, ancak alım miktarının artmasına veya Erdemir'in nakit ihtiyacına bağlı olarak bu oranın %10'na kadar çıktığı, tonaj indirim oranı ve peşin ödeme indirim oranlarında artış olması halinde farkların aynen yansıtılmasına ilişkin uygulamanın, T... San. Tic. Ltd. Şti., A. B, Ç... San. ve Tic.Ltd.Şti., B... A.Ş., Y... Grubu, E... A.Ş. firmalarına da yapıldığı görülmüştür.

Cari fiyat listesinde yer alan her türlü ekstranın yarısının uygulanması ile hiçbir ekstra ücretinin ilave edilmeyeceği koşulu, Ç... San. ve Tic.Ltd.Şti, T... San. Tic. Ltd. Şti, E... San. ve Tic. A.Ş , J... A.Ş., F... San. ve Tic. A.Ş., Ö... San. A.Ş., E... A.Ş. firmalarına da uygulanmıştır.

- *Sipariş teminatı alınması, imalat fazlası stok alımı;*

Sipariş teminatı oranının %2.5 olarak uygulanmasına ilişkin koşulun, T... San. Tic. Ltd. Şti., Ç... San. ve Tic.Ltd.Şti'ne %3, diğer firmalara % 5 ila 6 oranında uygulandığı belirlenmiştir.

İstenildiğinde imalat fazlası stoklardan alınacak malzemelerin sipariş şartlarında verilmesi ve sipariş tonajından mahsup edilmesine ilişkin satış

koşulunun, T... San. Tic. Ltd. Şti. ile Ç... San. ve Tic.Ltd.Şti'ne de uygulandığı anlaşılmıştır.

- *Sipariş iptalleri;*

Özellikle kriz dönemlerinde ortaya çıkan ve firmanın çekemediği malzeme siparişinin, peşinatlarının irat kaydedilmeksizin iptaline, ardiye ücreti alınmaksızın depolarda bekletilmesi dolayısıyla alımlarının ertelenmesine veya önereceği yeni bir ödeme planının uygulanmasına yönelik taleplerinin şikayete konu dönemde de oldukça fazla sayıda gerçekleştiği görülmüştür. Ayrıca siparişlerini zamanında çekemeyen müşterilerin erteleme taleplerinden, toplam 1097 müşteriden 365'inin erteleme talebinin uygun görüldüğü anlaşılmıştır.

Özellikle krizin başladığı Şubat ayı sonu itibariyle söz konusu uygulamalar daha yoğun bir şekilde görülmekte ve piyasa koşulları nedeniyle ödemeleri yapılamayan malzemelerin peşinatlarının irat kaydedilmeksizin iptali, başka müşterilere satışının veya ihracatının sağlanması yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede söz konusu uygulamanın, Estaş, Ç... Boru, T...Metal, D... Demir ve D... Elektrik gibi E... bölgesi müşterilerinin yanı sıra, talepte bulunan çeşitli bölge müşterilerine de yapıldığı anlaşılmıştır.

Diğer bir uygulama olan, ödemesini vadesinde yapamayan müşterinin kendi ödeme planını sunması ve bu süre için ardiye ücreti alınmaması işleminin ise Estaş, Ü... San.A.Ş., Ç... Boru, T... Metal, B... A.Ş. gibi büyük alım yapan firmaların yanı sıra, çeşitli bölgelerden küçük alımlar yapan firmalara da yönelik olduğu görülmüştür.

Söz konusu satış koşullarının sadece Estaş'a değil, aynı miktarlarda alım yapan ve talepte bulunan diğer firmalara da uygulandığı, ancak dünya yassı çelik kriziyle başlayıp, ülkemizdeki krizle daha da zor koşullara maruz kalan ve ödeme güclüğü içerisine giren bu sektör müşterilerinin, ödeme kolaylığı taleplerine bağlı olarak, farklı satış koşullarının oluşturulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öncelikle büyük alım yapan firmalara tanınan tonaj indirimi ve fiyat artışlarının yansıtılmaması, ancak fiyatlarda meydana gelen indirimlerin geriye dönük olarak siparişlere yansıtılması, Estaş gibi firmaların kriz döneminde avantajlı koşul ve fiyatlarla alım yapmasını sağlamış ve bu firmalara bir de sevkiyat primi verilmesi daha da avantajlı konuma geçmelerinde büyük rol oynamıştır. Büyük miktarlarda alım yapamayan diğer firmalar ise söz konusu indirimlerden yararlanamadıkları için piyasada oluşan fiyat farkıyla rekabet edemez duruma gelmişlerdir. Ayrıca, büyük alım yapan firmaların bir kısmının Ereğli'de yerleşik olmaları (Estaş, T...Metal, Ç... Boru vb) ve bu firmaların kriz nedeniyle artı olarak elde ettikleri indirimleri piyasada kullanmalarının, Ereğli piyasasında ayrı bir fiyatın olduğu veya ayrımcılık yapıldığı kanaatine yol açtığı anlaşılmıştır. Diğer satış koşulları açısından Estaş veya Ereğli bölgesi satıcılarına doğrudan bir ayrımcı uygulamada bulunulmadığı, kriz nedeniyle ödeme güclüğü bulunan firmalardan gelen yüzlerce talep genel itibariyle kabul edilerek, bu dönemden en az zararla çıkma yollarının geliştirilmeye çalışıldığı görülmüştür. Kaldı ki Estaş'ın 2001 yılı taleplerinin kabul edilmemesi ve hatta dosyadaki bilgilerde yer alan Erdemir yekililerinin beyanına göre firmanın tasfiyesini düşünmesi, söz konusu şirkete doğrudan bir ayrımcı uygulamanın yapılmadığını ve kriz nedeniyle büyük

miktarda alım yapan firmalara sağlanan avantajların aynen Estaş'a, hatta talepleri doğrultusunda küçük miktarda alım yapan firmalara da uygulandığını göstermektedir.

J- SONUÇ

Yukarıda yer verilen değerlendirmeler ışığında, Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş.'in, Ereğli Sac Tüccarları Metal Nak. İnş. Tekstil Gıda San. ve Tic. A.Ş. ile Cihan Maden ve Metal Ürünleri Ticaret Nakliyat Ltd. Şti.'ne yönelik ayrımcı uygulamaları nedeniyle hakim durumunu kötüye kullandığı iddiasına yönelik bir soruşturma açılmasına gerek olmadığına, şikayetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.